

“ÖLÜM YAŞAMIN YANINDA”:
SELÇUK BARAN’IN
GÜNLÜKLERİ

Abdullah Ezik

Modern Türk edebiyatının kendisine özgü isimlerinden biri olan Selçuk Baran’ın *Günlükler (1948-1989)* adlı eseri Can Yayınları tarafından yayımlandı. Baran’ın ilk gençlik günlerinden 1990’lara dek tuttuğu, hayatının birçok farklı evresinin yansıdığı bu günlükler, okura hem yazara hem de dönemine dair sunduğu anekdotlarla dikkat çekiyor.

Selçuk Baran, 1972 yılında yayımlanan ilk öykü kitabı *Haziran* ile (Yelken Matbaası, İstanbul) başlayan yazarlık serüveni, zaman içerisinde *Bir Solgun Adam* (Milliyet Yayınları, 1975), *Kış Yolculuğu* (Tan Yayınları, 1984), *Bozkır Çiçekleri* (Özgür Yayınları, 1987), *Porselen Bebek* (YKY, 1996) gibi kitaplarla genişlerken öyküden romana, tiyatrodan radyo oyununa kadar farklı türlerde genişler. Hemen her türde kaleme aldığı metinlere kendisinden bir şeyler eklemekten geri durmayan Baran, nihayetinde geliştirdiği edebiyat anlayışıyla özgün bir yerde durur.

Özellikle öykü ve romanlarıyla farklı bir yerde duran Selçuk Baran, bireye odaklanmış, kişinin kendini bulma, hayatı anlamlandırma ve alımlama sürecine odaklanan metinlerin peşinden gitmiştir. Bu anlamda “ben öyküsü” kurma yolunda önemli adımlar atan Baran’ın, yalnızlığa, hayata, topluma ve kişinin benlik arayışına dair geliştirdiği metinler, zaman içerisinde kendisine özgü bir yer inşa etmiştir.

Öykülerinde kaçış, çaresizlik, yalnızlık, yabancılaşma gibi konulara ağırlık veren, hemen her zaman kendisine özgü sembolik bir dil geliştirmeye çalışan

Selçuk Baran, bu bilinçli tavrıyla duru, akışkan ve fazlalıklardan arı bir edebiyat geliştirmiştir. Küçük insanın trajedisine odaklanan, kişiyi kendi yaşamı ve sınırları içerisinde değerlendiren, kıyıda köşede kalmış hayatları kendisine mesele/dert edinen Baran, bu tutumuyla Türk edebiyatının kendi sesini bulmuş yazarlarından biri olmuştur.

Günlükler (1948-1989), Selçuk Baran’ın ilk gençlik döneminden 90’lara uzanan çizgide tuttuğu 12 defterden meydana gelmektedir. Baran’ın kimi zaman büyük bir yalnızlık, kimi zamansa heyecanla kaleme aldığı notlar; zihninden geçenleri yazıya döktüğü karalamalar bu kitap aracılığıyla ilk kez okurla buluştu. Bir yazarın zihin dünyasına, kişisel yaşantısına, duygu ve düşüncelerine dair özel metinler olarak görülecek bu tür kitaplar, şüphesiz edebiyat tarihlerinin bir başka yüzünü temsil eder. Öznel, kişisel ve ayrıksı olan bu metinler, işleyen bir zihnin arka pla-

nında neler olduğunu ve o zihnin nasıl çalıştığını açıkça ortaya koyması, görünür kılması bakımından önemlidir.

1933 yılında Ankara'da doğan ve 1999'a dek sürekli üreten, düşünen, yazarın bir entelektüel olarak Selçuk Baran, bir yandan kurgusal metinler kaleme alırken diğer yandan kendi yaşamına dair notlar almaktan da geri durmaz. Onun kurguyla kurgu dışı arasında sürekli mekik dokuyan bu tavrı, yazarın nasıl bir bilinçle hareket ettiğini göstermesi bakımından da anlamlıdır.

Günlük, bir yazarın, entelektüelin, şairin kendisini açıkça görünür kıldığı en özel türlerden biri olarak görülebilir. Kişinin sadece ilgilendiği disiplinde değil, aynı zamanda kendi yaşamında neler olup bittiğini de görünür kılan bu tür, geçmişten bugüne iyi örnekleriyle gelişmiştir. Franz Kafka'dan Albert Camus'ya, Erdal Öz'den Cemal Süreya'ya kadar birçok yazarın günlükleri, bu anlamda türü zaman içerisinde geliştirmiş ve genişletmiştir. Selçuk Ba-

ran'ın günlükleri de bu anlamda türe yeni bir katkı ve iyi bir örnek olarak değerlendirilebilir.

Selçuk Baran'ın kendi "ben"iyle olan mücadele ve serüveni, *Günlükler*'de en çok göze çarpan başlıklardan biri olarak değerlendirilebilir. Sözgelimi kendisi, defterlerde bu meseleyle ilgili şöyle der:

Ben kişiliğimi öylesine yadsıyorum ki, şirirlerim bile bir erkek tarafından kaleme alınmış gibi. Günlüğümde de değil kişiliğimi, yalnızca bana özgü, beni ortaya koyan şeyleri bile yazacağımı sanmıyorum. Kim için neyim ben? Kendim için bile neyim, bilebilir miyim?

Kişiliğimi değilse bile, en çok benim olan yanıma ortaya koyan, kısa ya da uzun süreli bir tasarımın, bir oluşumun tamamlanabilmesi, belirebilmesi için giriştiğim çabadır. Tasarı belirir, ilerici bir oluşa hazırlanmak üzere yeni bir çaba, kişiliğin bir başka görüntüsü başlar. Ayrıca her oluşa varmak için giriştiğim çaba da çelişmelerle doludur. Demek istediğim; belirli, sınırlı oturmuş bir BEN'i yazdıklarına koymak mümkün değil aslında. Ancak çelişki ve duygu, düşünce ve atılışlarımda herhangi bir biçime koymak istediklerimin sınırını çizer, onu belirler ve bir şeyler yaratabilirim. Bu da "ben"den ne kadar uzak olur. (Baran, 2024: 357-358)

Yazmak, yine başat bir mesele olarak Baran'ın üzerinde durduğu ve sıkça düşündüğü bir konudur. Onun için üretmek, fikirlerini yazıya geçirmek ve bunları okurla buluşturmak önemli bir başlık olarak belirir. 1965 tarihli defterinde aslında bütün bu meselenin kendisine nasıl etki ettiğini açıklamaktan geri durmaz:

Yazmam gerek. Çelişmelerimden, ayrıntılarımdan kişiliğimi arındırmak, başkaldırılarımdan anlamına varmak, ÖÇ ALMAK, ruhsal sağlığıma korumak için yazmam gerek. Ama haddimi bilip bunlara şimdilik sanat adını vermeyeceğim.

Çağdaş edebiyatı dosdoğru tanımadan buna kalkışmak fazlasıyla cüret olur. Yazacağım ve bekleyeceğim. Okumak için daha çok vaktim olana dek bekleyeceğim. (Baran, 2024: 424)

Yaşamının kendisi için çarpıcı olan anlarını, arzu ve heyecanlarını, yalnızlık ve hayal kırıklıklarını *Günlükler*'de dile getirmekten hiç çekinmeyen Selçuk Baran, nihayetinde ilmek ilmek kendi hayat hikâyesini yazıya geçirir. Tam da kurguyla kurgu dışının iç içe geçtiği; kişinin kendisine, çevresine ve bir parçası olduğu topluma farklı noktalardan bakabildiğini, gözünü budaktan sakınmadığı bu alan, bu metni daha da güçlü kılar:

Ne güçlükle bakabiliyoruz çevremize. Peşimizdeki gerçekleri görebilmemiz için neler neler lazım? Kendi halkımın sefaleti tedirgin ediyordu beni. Dünyayı mutlu sanıyordum. Kendim mutlu olmak için

halkı unutmaya çalıştım. Unuttum, ama mutlu olmadım. Sonra mutlu olmaya çalışmanın gereksizliğini kavradım. Yaşamak için mutlu olmak gerekmiyordu. Bunu kabullenince mutluluğumu duydum. Sonra da onu paylaşmak istedim. (Baran, 2024: 422)

Onun uzun yıllar içerisinde taşıdığı bu duygulanım, mutluluk, arzu ve heyecan, notlarında da kendini açıkça gösterir.

Selçuk Baran'ın ilk kez gün yüzüne çıkan ve Can Yayınları tarafından yayımlanan *Günlükler*'i okura yazarın edebiyatına ve yaşamına dair birçok özgün veri sunan özel bir metin. Baran edebiyatını daha da anlamlı kılan ve bu edebiyatın zaman içerisinde nasıl gelişip dallanıp budaklandığına dair düşünsel bir izdüşümü/harita vadeden bu kitap, günlük türüne dair de önemli bir katkı olarak değerlendirilebilir.

